

Ensiapu ja ensihoitoyksikön tilaaminen kotihoidossa

Krista Puustinen

2021

Ammattitaitovaatimus ja arviointikriteeri

- Opiskelija ylläpitää ja edistää turvallisuutta, työkykyään ja työhyvinvointiaan

Työhyvinvoinnin ja turvallisuuden ylläpitäminen

- tuntee kotihoidon turvallisuussuunnitelman kotona tehtävään työhön ja vaaratilanteiden ilmoittamisen käytännöt ja toimii tilanteen vaatimalla tavalla ehkäisten riskejä

Ensiapu ja ensihoitoyksikön tilaaminen kotihoidossa

- Tilanne voi tulla eteen kotikäynnillä tai turvapuuhelinhälytyksen aikana
- Rauhallisuus ja varmuus tilanteessa auttaa asiakasta kokemaan olevansa turvassa
- Lähihoitaja tuntee asiakkaan ja huomioi asiakkaan tilanmuutokset ja uudet oireet

Yleisimmät ensiapua vaativat sairauskohtaukset

- Rintakipu
- Hengenahdistus
- Asiakkaan äkillinen sekavuus ja levottomuus
- Aivoverenkierronhäiriöt

Ensiaputilanteessa:

- Onko asiakas tajuissaan/ heräteltävissä
- Varmista hengittäminen
- Soita sairaanhoitajalle / hälytä apua
- Mittaa verenpaine ja pulssi
- Mittaa verensokeri
- Anna tarvittava ensiapu
- Valmistaudu käyttämään ISBAR mallia raportin annossa
- Rauhoittele asiakasta ja tarkkaile tilaa
- Odota ensihoitoyksikön saapumista

Kiireellinen tehtävä

- Eloton asiakas
- Tajuton asiakas
- Aivoverenkierron epäily
- Vakava trauma

Kiireetön tehtävä

- Kaatuminen
- Pienet murtumat
- Pienet laskimoverenvuodot

Hätäkeskus luokittelee tarpeen

ISBAR

- Strukturoitu raportoinnin ja konsultoinnin työkalu
- 1990-luvulla kehitetty suullisen tiedonkulun yhdenmukaistamiseksi USA:n merivoimissa (SBAR)
- Levinnyt ilmavoimiin
- Muuntautunut terveydenhuoltoon
 - Ensimmäisenä käytössä USA:ssa Coloradossa 2003

ISBAR nimike

- I Identify (Tunnista)
- S Situation (Tilanne)
- B Background (Tausta)
- A Assessment (Nykytilanne)
- R Recommendation (Toimintaehdotus)

Monipuoliset käyttömahdollisuudet

- Asiakkaan siirto yksiköstä toiseen
 - esim. kotihoito – sairaala tai toisinpäin
- Lääkärin konsultointi
- Työvuoron vaihteet
- Tarkastuslistan pohjana

ISBAR – Tuusulan Kotihoito

I TUNNISTA	- nimesi, ammatti, yksikkö - asiakkaan nimi, ikä ja sotu
S TILANNE	- syy raportointiin (muutto, tarkistus)
B TAUSTA	- aikaisempi kodinhoidonapu tai muu apu - nykyiset tuet - toiminnalliset ongelmat - kotitilanne: asuu yksin/puolison kanssa, asuu kerrostalossa/omakotitalossa - kodinhoidon muutokset tai muu muutos - asiakkaan elämäntilanne muutokset
A NYKYTILANNE	- Sosiaaliset etuudet A. Eläkkeensaajan asumistuki B. Eläkettä saavan hoitotuki C. Perustoimeentulotuki D. Lääkekorvaukset E. Sairaanhoidokorvaukset F. Leskeneläke - oleelliset asiat asiakkaan tilaan liittyen
R TOIMINTAEHDOTUS: Mitä löytyy asiakaskirjauksista	<u>Ehdota:</u> - eläkkeensaajan asumistuen tarkistus - eläkettä saavan hoitotuen korotus - toimeentulotuen hakeminen - lääke ja sairaanhoidokorvauksia <u>Varmista</u> - kuka hoitaa? - onko tarvittavia liitteitä pyydetty? - mihin aikatauluun?? - miten tarkistetaan päätös? - onko vielä kysyttävää? - olemmeko samaa mieltä? <u>Jälkitoimenpiteet:</u> - kirjaa huolellisesti - Informoi omaisia, tiimiä

Hyödyt

- Selkeä runko, joka kaikilla tiedossa ja samassa muodossa
- Olennainen tieto selkeässä, priorisoidussa ja tiiviissä muodossa
- Mahdollistaa johdonmukaisen ja yhtenäisen kommunikation
- Sopii kaikille terveydenhuollon ammattiryhmille
- Raportointi tehostuu sisällöllisesti, on järjestelmällistä
- Raportoinnin laatu paranee
- Ajankäyttö tehostuu
- Potilaan siirtoon liittyvät prosessit kehittyvät tehokkaammiksi
- Vähentää haittatapahtumia
- Edistää potilasturvallisuutta

ISBAR kiireetön tilanne

1.IDENTIFY Tunnista	- Nimesi, ammatti, yksikkö - Potilaan nimi, ikä ja sosiaaliturva-tunnus
2. SITUATION Tilanne	Syy raportointiin
3.BACKGROUND Tausta	- Nykyiset sekä aikaisemmat oleelliset sairaudet, hoidot ja ongelmat - Allergiat - Tartuntavaara/eristys
4.ASSESSMENT Nykytilanne	- Vitaalielintoiminnot - Oleelliset potilaan tilaan liittyvät asiat
5.RECOMMENDATION Toimintaehdotus	Ehdota - Tarkkailun lisäämistä - Toimenpidettä - Siirtoa toiseen yksikköön - Hoitosuunnitelman muutosta Varmista - Kuinka kauan...? - Kuinka usein...? - Koska otan uudelleen yhteyttä...?

ISBAR kiireellinen tilanne

1.IDENTIFY Tunnista	- Nimesi, ammatti, yksikkö - Potilaan nimi, ikä ja sosiaaliturva-tunnus
2. SITUATION Tilanne	Syy raportointiin
3.BACKGROUND Tausta	- Lyhyesti nykyiset sekä aikaisemmat oleelliset sairaudet, hoidot ja ongelmat - Allergiat - Tartuntavaara/eristys
4.ASSESSMENT Nykytilanne	Raportoi vitaalielintoiminnot: - A: Ilmatie - B: Hengitys, saturaatio - C: Pulssi, verenpaine - D: Tajunnan taso (GCS), kipu - E: Ulkoiset näkyvät merkit, lämpö-tila, iho, väri, vatsa, virtsaneritys - Ja muut oleelliset potilaan tilaan liittyvät asiat
5.RECOMMENDATION Toimintaehdotus	Ehdota - Välitöntä toimenpidettä - Tarkkailun lisäämistä - Siirtoa toiseen yksikköön Varmista - Kuinka kauan...? - Kuinka usein...? - Koska otan uudelleen yhteyttä...? - Onko vielä kysyttävää? - Olemmeko samalla mielellä?

ÄLYT

- Äkillisen yleistilan lasku
 - Tavoitteena selvittää nopeasti äkillisen yleistilan laskun syy niin, että asiakas saa oikean hoidon ja säilyttää toimintakykynsä
1. Tajunta
 2. Hengitys
 3. Pulssi
-
1. Tutki
 2. Selvitä
 3. Toimi

Rintakipu

Rintakivusta kärsivä tarvitsee nopeaa ensiapua ja hoitoa.

- Auttamalla rintakivusta kärsivää ihmistä nopeasti voidaan estää lisävaurioiden syntyminen elimistöön
 - Sairastuneen selviytymismahdollisuudet paranevat merkittävästi.
- Rintakipu voi johtua
 - **sydäninfarktista eli sydänkohtauksesta**
 - Silloin sydämen sepelvaltimot tukkeutuvat
 - Rintakivun syynä voi olla myös angina pectoris -tyyppinen rasitusrintakipukohtaus.
 - Keuhkoveritulppa
 - Aortan repeämä
- Rintakipuun on aina suhtauduttava vakavasti.

Rintakivun oireet

- Ylävartalolla tuntuva kipu
 - Kipu voi säteillä vasempaan kainaloon, käsivarteen ja kaulalle
- Ihminen on usein kylmänhikinen
 - Hänellä voi olla pahoinvointia ja hänen hengityksensä voi vaikeutua
- Etenkin naisilla oireina esiintyy myös
 - voimakasta väsymystä,
 - pahoinvointia,
 - oksentelua tai
 - kipua selän puolella.

Rintakivusta kärsivän ensiapu

- Rauhoita autettavaa ja auta hänet lepoon esimerkiksi puoli-istuvaan asentoon ja avaa kiristäviä vaatteita rintakehältä
- Tee heti hätäilmoitus numeroon 112. Jos autettavalla on omia nitraattilääkkeitä (Nitro®), auta häntä ottamaan ne. Jos lääkkeet eivät auta muutaman minuutin kuluessa, soita hätänumeroon 112.
- Jos autettava ei ole lääkkeelle allerginen, tarjoa hänelle pureskeltavaksi asetyylisalisyylihappoa sisältävää lääkettä (Disperin® ja Aspirin®).
- Tarkkaile hengitystä ja verenkiertoa.
- Jos autettava menee elottomaksi, aloita painelu-puhallus elvytys rytmillä 30 painelua ja 2 puhallusta. Ilmoita hätäkeskukseen muuttuneesta tilanteesta.

Elvytys

- Jos henkilö menettää tajuntansa, selvitä, onko hän herätettävissä: puhuttele ja ravistele.
- Kun henkilö ei herää, soita 112.
 - Aseta puhelin kaiutintoiminnolle ja jatka auttamista.
- Aseta autettava selälleen ja selvitä hengittääkö hän normaalisti:
 - Avaa hengitystie päätä ojentamalla, leuankärjestä kohottamalla.
 - Tunnustele poskellasi ilmavirtaa, katso rintakehän liikettä.
- Autettava ei hengitä normaalisti. Aloita paineluelvytys, paina 30 kertaa:
 - Aseta kämmentyvi keskelle autettavan rintalastaa, toinen käsi alemman päälle.
 - Paina rintalastaa kohtisuoraan alaspäin 30 kertaa
- Jatka elvytystä puhaltamalla 2 kertaa: **(Ei suositella COVID-19 pandemian aikana)**
 - Avaa hengitystie, sulje autettavan sieraimet, peitä suullasi autettavan suu ja puhalla rauhallisesti 2 kertaa, rintakehä nousee (liikkuu).
 - Jatka rytmillä 30:2, kunnes ensihoitopalvelu ottaa vastuun tai autettava virkoaa.

Hengenahdistuksen ensiapu

- Hengenahdistus voi liittyä sydänoireisiin tai rintakipuun
 - Voi tulla myös muutenkin
- Taustalla voi olla mm.
 - Astma → Lääkehoito
 - Keuhkoahtaumatauti → Lääkehoito
 - Sydämen vajaatoiminta
 - Akuutti keuhkokuume
 - Akuutti tai pitkäaikainen kipu
 - Sydän- ja verenkiertosairauksien pahenemisvaihe

Hengenhädistuksen ensihoito

- Mahdollinen lääkehoito (astma ja keuhkoahtaumatauti)
 - Hoitaja ohjaa ottamaan annostuksen ja seuraa vaikutusta → helpottaako hädistys
- Vitaalielintoimintojen mittaus
 - RR, Happisaturaatio, tajunnan taso, vs,
- Hengityksen seuraaminen
 - Hengitystiheys, hengityksen säännöllisyys, hengityksen rytmi ja nopeus, mahdolliset kivut
- Jos tilanne vaatii soitto 112

Sekavuuden ja levottomuuden ensiapu

- Akuutti hetkellinen sekavuus ja levottomuus
 - Taustalla voi olla monia erisairauksia
 - Myös oireita uusista sairauksista
 - Aivoverenkiertohäiriöt, diabetes, akuutit tulehdukset, lääkemutokset, muistisairaudet, päihteiden käyttö, delirium
- Asiakkaan vaikea orientoitua aikaan ja paikkaan
 - Asiakas voi olla pelokas ja omaan elämäänsä käpertyvä, käyttäytyminen muuttuu (esim. aggressiivisuus lisääntyy)

Sekavuuden ja levottomuuden ensiapu

- Sekavan ja levottoman asiakkaan seuranta, vitaalielintoimintojen seuranta
 - Käyntien tihentäminen
 - Voiko olla kotona?
- Jos on vaarana asiakkaalle itselleen tai esim. omaiselle aina on hälytettävä apua

Aivoverenkiertohäiriöiden ensiapu

- Tukos tai verenvuoto aivojen verisuonissa aiheuttaa aivoverenkierron häiriön
 - voi johtaa aivohalvaukseen ja nopeasti hengenvaaraan
- Aivojen eri alueet ohjaavat ihmisen eri toimintoja
 - oireet vaihtelevat sen mukaan, missä osassa aivoja ja kuinka laaja vaurio on.
- Aivoverenkierron häiriö voi johtua
 - aivokudoksen vaurioitumisesta
 - aivokasvaimesta tai aivotulehduksesta
 - aivoverisuonen tukoksesta (aivoinfarktista) tai sen repeämän aiheuttamasta vuodosta

Aivoverenkierron oireet

Jos oireita esiintyy, soita 112.

- Suupieli roikkuu, kasvoissa on epäsymmetriaa
- Toisen puolen raaja on voimaton
- Puheen tuottaminen vaikeutuu ja puhe puuroutuu
- Tasapainohäiriöt
- Huimaus ja sekavuus
- Voimakas, äkillinen päänsärky voi olla oire aivoverenvuodosta

Selvitä tilanne

- Pyydä henkilöä hymyilemään tai irvistämään
 - Ovatko kasvot epäsymmetriset?
- Pyydä henkilöä ojentamaan molemmat käsivarret kohtisuorina eteenpäin
 - Onko toinen käsivarsi toista alempana?
- Tartu henkilöä molemmista käsistä ja pyydä häntä puristamaan käsiäsi
 - Onko toisen käden puristusvoima heikompi?
- Pyydä henkilöä toistamaan jokin yksinkertainen lause
 - Onko puhe epäselvää, "puuromaista"?

Ensiapu aivoverenkierron häiriössä

- Rauhoita autettavaa ja aseta hänet lepoasentoon
 - Tarvittaessa kylkiasento
- Soita heti 112, jos yksikin oire esiintyy
- Apua odotellessa tarkkaile autettavan tilaa (tajuntaa ja hengitystä) ja ilmoita mahdollisista muutoksista hätäkeskukseen.